

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBILMIY JURNALI

Vol. 5 Issue 11 | pp. 166-172 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI SOLIQ YUKINI KAMAYTIRISHDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH

Xurramov Azizbek Muxiddin o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi
"O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning
ilmiy asoslari va muammolari" ilmiy-tadqiqot markazi
PhD mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tadbirkorlik subyektlari soliq yukini kamaytirishda soliq ma'muriyatchiligi instrumentlaridan samarali foydalanish masalalari ilmiy jihatdan yoritilgan. Tadqiqotda soliq ma'muriyatchiligining faqat fiskal tushumlarni ta'minlovchi mexanizm emas, balki tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, soliq majburiyatlarini bajarish xarajatlarini kamaytirish va biznes muhitida shaffoflikni oshirish vositasi sifatidagi ahamiyati asoslab beriladi. Xususan, elektron soliq xizmatlari, raqamli hisobot tizimlari, risk-tahlilga asoslangan soliq nazorati, soliq imtiyozlari, preferensiyalar hamda soliq organlari va tadbirkorlik subyektlari o'rtasidagi axborot almashinuvi mexanizmlarining soliq yukini optimallashtirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Maqolada soliq ma'muriyatchiligi instrumentlaridan oqilona foydalanish tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy barqarorligini oshirish, yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish, ixtiyoriy soliq intizomini kuchaytirish hamda davlat va biznes o'rtasida ishonchli hamkorlik muhitini shakllantirishga xizmat qilishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: soliq ma'muriyatchiligi, soliq yuki, tadbirkorlik subyektlari, soliq instrumentlari, raqamli soliq xizmatlari, soliq nazorati, risk-tahlil, soliq imtiyozlari, soliq intizomi, biznes muhiti.

Аннотация: В данной статье научно рассматриваются вопросы эффективного использования инструментов налогового администрирования для снижения налоговой нагрузки хозяйствующих субъектов. Исследование обосновывает важность налогового администрирования не только как механизма обеспечения фискальных поступлений, но и как средства поддержки предпринимательской деятельности, снижения затрат на выполнение налоговых обязательств и повышения прозрачности в деловой среде. В частности, анализируется роль электронных налоговых услуг, цифровых систем отчетности, налогового контроля на основе рисков, налоговых льгот, преференций и механизмов обмена информацией между налоговыми органами и хозяйствующими субъектами в оптимизации налоговой нагрузки. В статье утверждается, что рациональное использование инструментов налогового администрирования способствует повышению финансовой стабильности хозяйствующих субъектов, снижению доли теневой экономики, укреплению

добровольной налоговой дисциплины и созданию атмосферы доверительного сотрудничества между государством и бизнесом.

Ключевые слова: налоговое администрирование, налоговая нагрузка, хозяйствующие субъекты, налоговые инструменты, цифровые налоговые услуги, налоговый контроль, анализ рисков, налоговые льготы, налоговая дисциплина, деловая среда.

Abstract: This article scientifically discusses the issues of effective use of tax administration instruments in reducing the tax burden of business entities. The study substantiates the importance of tax administration not only as a mechanism for providing fiscal revenues, but also as a means of supporting entrepreneurial activity, reducing the costs of fulfilling tax obligations, and increasing transparency in the business environment. In particular, the role of electronic tax services, digital reporting systems, risk-based tax control, tax incentives, preferences, and mechanisms for information exchange between tax authorities and business entities in optimizing the tax burden is analyzed. The article argues that the rational use of tax administration instruments serves to increase the financial stability of business entities, reduce the share of the shadow economy, strengthen voluntary tax discipline, and create an environment of trustful cooperation between the state and business.

Keywords: tax administration, tax burden, business entities, tax instruments, digital tax services, tax control, risk analysis, tax incentives, tax discipline, business environment.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik subyektlarining samarali faoliyat yuritishi nafaqat soliq stavkalari darajasiga, balki soliq majburiyatlarini bajarish jarayonining soddaligi, shaffofligi va prognoz qilinuvchanligiga ham bevosita bog‘liq. Shu sababli soliq ma‘muriyatchiligi tadbirkorlik muhitining muhim institutsional elementi hisoblanadi. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, soliq yukining nisbatan mo‘tadil bo‘lishi ham, agar soliq hisobotlarini topshirish, hujjatlarni rasmiylashtirish, tekshiruvlardan o‘tish va soliq organlari bilan muloqot qilish jarayoni murakkab bo‘lsa, tadbirkorlik faoliyati uchun sezilarli ma‘muriy xarajatlarni yuzaga keltiradi.

Soliq ma‘muriyatchiligining asosiy vazifasi davlat byudjetiga barqaror tushumlarni ta‘minlashdan iborat bo‘lsa-da, zamonaviy yondashuvlarda uning vazifasi bundan ancha keng talqin qilinadi. Xususan, soliq ma‘muriyatchiligi soliq to‘lovchilarning huquqiy xabardorligini oshirish, ixtiyoriy rioya qilish darajasini kuchaytirish, soliqqa oid nizolarni kamaytirish, iqtisodiy faoliyatni rasmiy sektorga olib chiqish hamda biznes va davlat o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlashga xizmat qilishi zarur. Bunday yondashuv soliq organlarining nazorat funksiyasini inkor etmaydi, aksincha uni maqsadli, adolatli va tahliliy asosda tashkil etishni talab qiladi.

Tadbirkorlik subyektlari uchun soliq ma‘muriyatchiligining sifati bir necha o‘lcham orqali namoyon bo‘ladi. Birinchidan, soliq majburiyatlarini bajarish uchun sarflanadigan vaqt va xarajatlar imkon qadar past bo‘lishi kerak. Ikkinchidan, soliq qonunchiligi va amaliy talablari tadbirkor uchun tushunarli bo‘lishi lozim. Uchinchidan, soliq organlari tomonidan qo‘llaniladigan nazorat choralarining mezonlari oldindan ma‘lum, izchil va

shaffof bo'lishi talab etiladi. To'rtinchidan, soliq to'lovchining xatoni tuzatish, tushuntirish olish va apellyatsiya qilish imkoniyatlari kafolatlangan bo'lishi zarur.

O'zbekiston sharoitida so'nggi yillarda soliq tizimini modernizatsiya qilish, elektron xizmatlarni kengaytirish, soliq to'lovchilar bilan raqamli muloqotni kuchaytirish va biznesga ma'muriy bosimni kamaytirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Elektron hisob-fakturalar, onlayn nazorat-kassa texnikalari, shaxsiy kabinetlar, avtomatlashtirilgan hisobot tizimlari hamda ma'lumotlar almashinuvi mexanizmlari soliq ma'muriyatchiligini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Biroq raqamlashtirishning tashqi ko'rinishi uning ichki funksional uyg'unligi bilan mustahkamlanmasa, tadbirkor uchun qulaylik yetarli darajada shakllanmaydi.

Mazkur maqolaning maqsadi tadbirkorlik muhitida soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlarini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat. Tadqiqotda soliq ma'muriyatchiligining tadbirkorlik muhitiga ta'siri nazariy jihatdan ochib beriladi, xalqaro tajribada qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi, O'zbekiston sharoitida mavjud muammolar umumlashtiriladi hamda biznes uchun qulay, shaffof va samarali soliq ma'muriyatchiligi modelini shakllantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi.

METODLAR

Tadqiqotda ilmiy-abstrakt, tizimli tahlil, taqqoslama tahlil, institutsional yondashuv va mantiqiy umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Soliq ma'muriyatchiligi tadbirkorlik muhiti bilan uzviy bog'liq institutsional tizim sifatida o'rganildi. Bunda soliq organlari faoliyati, soliq to'lovchilarning majburiyatlari, elektron xizmatlar, nazorat mexanizmlari, ixtiyoriy rioya qilish va soliq xatarlarini boshqarish o'zaro bog'langan tizim sifatida talqin qilindi.

Tadqiqotning axborot bazasini OECD, IMF, Jahon banki va xalqaro soliq ma'muriyatchiligi bo'yicha e'lon qilingan ilmiy-amaliy manbalar tashkil etdi. Ushbu manbalarda soliq ma'muriyatchiligining raqamlashtirilishi, muvofiqlik risklarini boshqarish, soliq to'lovchilar xarajatlarini kamaytirish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va audit tanlovini optimallashtirish masalalari keng yoritilgan. Tadqiqotda mazkur yondashuvlar O'zbekistonning tadbirkorlik muhiti bilan bog'liq amaliy ehtiyojlari nuqtayi nazaridan tahlil qilindi.

Maqolada tahlil asosan sifat jihatidan olib borildi. Bunda soliq ma'muriyatchiligining tadbirkorlik muhitiga ta'siri quyidagi mezonlar asosida baholandi: soliq majburiyatlarini bajarish qulayligi; soliq hisobotlari va to'lovlarining raqamlashtirilganlik darajasi; nazorat va tekshiruvlarning riskka asoslanganligi; soliq to'lovchining huquqiy aniqlikka ega bo'lishi; soliq organlari va tadbirkorlar o'rtasida ma'lumot almashinuvi sifati; soliq nizolari va ma'muriy xarajatlarni kamaytirish imkoniyatlari.

Taqqoslama tahlil doirasida soliq ma'muriyatchiligi rivojlangan mamlakatlarda keng qo'llanilayotgan servisga yo'naltirilgan boshqaruv, segmentlangan soliq to'lovchi siyosati, oldindan ogohlantirish mexanizmlari, avtomatik moslik tekshiruvlari, elektron maslahat xizmatlari va risk profillari kabi elementlar ko'rib chiqildi. Ushbu elementlar

tadbirkorlik subyektlarining faoliyat xususiyatlari, axborot imkoniyatlari va hisob yuritish salohiyati bilan bog‘liq holda baholandi.

Institutsional yondashuv soliq ma‘muriyatchiligini davlat va biznes o‘rtasidagi ishonch, majburiyat va hamkorlikni tartibga soluvchi tizim sifatida ko‘rishga imkon berdi. Bu yondashuvga ko‘ra, soliq organi faqat nazoratchi subyekt emas, balki tadbirkorga to‘g‘ri soliq xulq-atvorini shakllantirishda yordam beruvchi, xatolarni oldindan kamaytiruvchi va qonuniy faoliyatni rag‘batlantiruvchi institut sifatida qaraladi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, tadbirkorlik muhitida soliq ma‘muriyatchiligining samaradorligi uchta asosiy omilga bog‘liq: birinchidan, soliq majburiyatlarini bajarish jarayonining soddaligi; ikkinchidan, nazorat tizimining adolatli va riskka asoslanganligi; uchinchidan, soliq organlarining servisga yo‘naltirilgan faoliyati. Ushbu omillar bir-biri bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, ulardan birortasidagi muammo tadbirkorlik subyektlari uchun qo‘shimcha xarajatlar, noaniqlik va huquqiy xavflarni yuzaga keltiradi.

Birinchi natija shundan iboratki, soliq ma‘muriyatchiligini takomillashtirishda raqamlashtirish markaziy o‘rin tutadi. Raqamli soliq xizmatlari hisobot topshirish, to‘lovlarni amalga oshirish, hisob-fakturalarni rasmiylashtirish, soliq qarzdorligini kuzatish va soliq organlari bilan muloqot qilish jarayonlarini soddalashtiradi. Biroq raqamlashtirish mavjud murakkab jarayonlarni faqat elektron shaklga o‘tkazish bilan cheklanmasligi kerak. U biznes jarayonlari, bank axborotlari, hisob tizimlari va soliq organlari axborot bazalari o‘rtasida funksional integratsiyani ta‘minlashi zarur.

- soliq nazoratining riskka asoslangan modelga o‘tishi tadbirkorlik muhitini sezilarli darajada yaxshilaydi. An‘anaviy yondashuvda barcha soliq to‘lovchilarga nisbatan deyarli bir xil nazorat choralari qo‘llanishi mumkin. Bu esa intizomli tadbirkorlar uchun ham ortiqcha ma‘muriy yukni yuzaga keltiradi. Riskka asoslangan yondashuvda esa soliq organlari tekshiruv resurslarini yuqori xavfli operatsiyalar, shubhali hujjatlar, mos kelmaydigan hisob-kitoblar va soliqdan bo‘yin tovlash ehtimoli yuqori bo‘lgan faoliyatlarga yo‘naltiradi.

- soliq ma‘muriyatchiligining servis funksiyasi kuchaygan sari ixtiyoriy soliq intizomi ortadi. Tadbirkor soliq majburiyatini to‘g‘ri bajarishi uchun qonunchilikni tushunishi, zarur ma‘lumotlarni tez olishi, elektron xizmatlardan qulay foydalanishi va xatolarni jazolashdan oldin ularni tuzatish imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak. Shu bois zamonaviy soliq organlari faqat nazorat qiluvchi idora emas, balki maslahat beruvchi, tushuntiruvchi va soliq to‘lovchi bilan hamkorlik qiluvchi institutga aylanishi zarur.

- elektron hisob-faktura, onlayn nazorat-kassa texnikalari va avtomatlashtirilgan ma‘lumot almashinuvi tadbirkorlik muhitida shaffoflikni oshiradi. Bunday tizimlar tovar aylanmasi, qo‘shilgan qiymat solig‘i zanjiri, xarid va sotuv operatsiyalari bo‘yicha real vaqtga yaqin axborot olish imkonini beradi. Natijada soxta operatsiyalarni kamaytirish, soliq bazasini yashirish holatlarini aniqlash va biznes subyektlarining o‘zaro hisob-kitoblarida intizomni kuchaytirish mumkin.

- tadbirkorlik muhitida soliq ma‘muriyatchiligi samarali bo‘lishi uchun 'bir xil nazorat' modelidan 'segmentlangan yondashuv' modeliga o‘tish zarur. Yirik korxonalar,

kichik biznes, yakka tartibdagi tadbirkorlar, yangi tashkil etilgan subyektlar va yuqori riskli sohalar uchun bir xil ma'muriy talablarni qo'llash samarali emas. Har bir guruhning soliq xatarlari, axborot imkoniyatlari, buxgalteriya yuritish salohiyati va ma'muriy xarajatlari turlicha bo'ladi.

- soliq ma'muriyatchiligi tadbirkorlik muhitiga bevosita va bilvosita kanallar orqali ta'sir qiladi. Bevosita ta'sir soliq hisobotlarini topshirish, to'lovlarni amalga oshirish, tekshiruvlardan o'tish va hujjatlarni rasmiylashtirish xarajatlarida namoyon bo'ladi. Bilvosita ta'sir esa tadbirkorlarning investitsion qarorlari, biznesni kengaytirish istagi, rasmiy sektorda ishlash motivatsiyasi va davlat institutlariga bo'lgan ishonchi orqali yuzaga chiqadi.

- soliq ma'muriyatchiligining sifatini oshirishda inson omili ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli tizimlar murakkab holatlarni aniqlash, risklarni saralash va xatolarni kamaytirishda yordam beradi. Biroq biznes faoliyatining o'ziga xos jihatlarni tushunish, soliq to'lovchi bilan muloqot qilish, nizolarni murosali hal etish va professional mulohaza yuritish soliq organlari xodimlarining malakasi bilan belgilanadi.

MUHOKAMA

Tadbirkorlik muhitida soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish masalasi faqat texnik yoki tashkiliy masala emas. Bu, avvalo, davlat va biznes o'rtasidagi institutsional ishonch masalasidir. Agar tadbirkor soliq organini faqat jazolovchi va tekshiruvchi idora sifatida qabul qilsa, u holda soliq majburiyatlarini bajarish ko'pincha majburiy xarakter kasb etadi. Aksincha, soliq organlari shaffof, oldindan tushunarli va maslahatga yo'naltirilgan faoliyat yuritsa, tadbirkorlar orasida ixtiyoriy rioya qilish madaniyati kuchayadi.

O'zbekiston sharoitida soliq ma'muriyatchiligining raqamlashtirilishi muhim ijobiy natijalar berishi mumkin. Elektron xizmatlar va avtomatlashtirilgan axborot almashinuvi biznes uchun vaqt sarfini kamaytiradi. Biroq raqamlashtirishning o'zi yetarli emas. Agar elektron tizimlar murakkab, tushunarsiz yoki tez-tez texnik nosozliklarga ega bo'lsa, ular tadbirkorlik subyektlari uchun yengillik emas, aksincha qo'shimcha yuk bo'lib qoladi. Shu sababli raqamlashtirishda foydalanuvchi tajribasi, tizimlarning barqarorligi, ma'lumotlarni himoya qilish, shaxsiy kabinetlarning qulayligi va soliq to'lovchi bilan ikki tomonlama muloqot imkoniyati muhim ahamiyatga ega.

Soliq ma'muriyatchiligida riskka asoslangan nazoratni rivojlantirish ham dolzarbdir. Riskka asoslangan tizim tadbirkorlarni asossiz tekshiruvlardan himoya qiladi va soliq organlari resurslarini samarali yo'naltirishga yordam beradi. Biroq bunda risk mezonlari shaffof, tushunarli va adolatli bo'lishi kerak. Tadbirkor nima sababdan yuqori riskli toifaga tushganini bilishi, xatolarni tuzatish imkoniyatiga ega bo'lishi va o'zining intizomli soliq to'lovchi ekanini isbotlay olishi lozim. Aks holda risk tizimi biznes uchun noaniqlik manbasiga aylanishi mumkin.

Tadbirkorlik muhitida soliq ma'muriyatchiligining yana bir muhim jihati - soliq qonunchiligini tushuntirish sifatidir. Kichik biznes subyektlari ko'pincha murakkab soliq normalarini mustaqil talqin qilishda qiyinchilikka duch keladi. Bu esa xatolarga, jarimalarga yoki norasmiy maslahat xizmatlariga ortiqcha xarajatlarga olib keladi. Shu bois soliq organlari tomonidan sodda tilda tayyorlangan qo'llanmalar, interaktiv

kalkulyatorlar, video yo‘riqnomalar, soha kesimidagi savol-javob bazalari va tezkor maslahat kanallari rivojlantirilishi kerak.

Soliq ma‘muriyatchiligini takomillashtirishda soliq to‘lovchilarni rag‘batlantirish mexanizmlari ham muhim. Masalan, intizomli tadbirkorlar uchun tekshiruvlar sonini kamaytirish, qaytariladigan soliqlarni tezlashtirish, ortiqcha to‘lovlarni avtomatik hisobga olish, soliq qarzdorligi bo‘yicha oldindan ogohlantirish va maslahat berish mexanizmlari ixtiyoriy rioya qilishni kuchaytiradi. Bunday yondashuv jazolashdan ko‘ra oldini olish tamoyiliga asoslanadi.

Maqola doirasida ishlab chiqilgan ilmiy yondashuvga ko‘ra, O‘zbekiston sharoitida tadbirkorlik muhitida soliq ma‘muriyatchiligini takomillashtirish bir nechta uzviy yo‘nalishlarda amalga oshirilishi zarur. Birinchidan, soliq ma‘muriyatchiligini 'nazoratga yo‘naltirilgan model' dan 'xizmat va muvofiqlikni rag‘batlantirish modeli'ga bosqichma-bosqich o‘tkazish kerak. Ikkinchidan, soliq nazoratida riskka asoslangan tahlilni kengaytirish, ammo risk mezonlari va natijalarini tadbirkorlar uchun tushunarli qilish talab etiladi. Uchinchidan, elektron hisob-faktura, onlayn kassa, bank ma‘lumotlari va bojxona axborotlarini integratsiyalash orqali yagona soliq axborot makonini shakllantirish lozim.

To‘rtinchidan, kichik biznes uchun soddalashtirilgan hisobot, avtomatik eslatmalar, xatolarni oldindan aniqlash va o‘zini-o‘zi tuzatish mexanizmlari joriy etilishi kerak. Beshinchidan, soliq organlari xodimlarining raqamli tahlil, kommunikatsiya, biznes jarayonlarini tushunish va professional etika bo‘yicha malakasini oshirish zarur. Oltinchidan, soliq nizolarini sudgacha hal qilish, apellyatsiya mexanizmlari va tadbirkor huquqlarini himoya qilish tizimlari kuchaytirilishi kerak.

Muhokama natijalaridan kelib chiqib, soliq ma‘muriyatchiligini takomillashtirishning yakuniy samarasi faqat byudjet tushumlari ortishi bilan emas, balki tadbirkorlik subyektlari faoliyatining qonuniylashuvi, investitsion faollikning oshishi, yashirin iqtisodiyotning qisqarishi va biznesning davlat institutlariga bo‘lgan ishonchi mustahkamlanishi bilan baholanishi lozim. Shu ma‘noda soliq ma‘muriyatchiligi fiskal siyosatning ma‘muriy vositasi bo‘lish bilan birga iqtisodiy rivojlanishning institutsional omili hamdir.

XULOSA

Tadbirkorlik muhitida soliq ma‘muriyatchiligini takomillashtirish iqtisodiy o‘rish, byudjet barqarorligi va biznes faolligini ta‘minlashning muhim shartlaridan biridir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, soliq ma‘muriyatchiligi samaradorligi soliq stavkalari yoki fiskal nazoratning qat‘iyligi bilan emas, balki soliq majburiyatlarini bajarish jarayonining soddaligi, shaffofligi, adolatligi va raqamli qulayligi bilan belgilanadi.

Zamonaviy soliq ma‘muriyatchiligi tadbirkorlarni jazolashga emas, balki ularning soliq majburiyatlarini to‘g‘ri va o‘z vaqtida bajarishiga ko‘maklashishga yo‘naltirilishi kerak. Buning uchun soliq organlari faoliyatida servis yondashuvi, riskka asoslangan nazorat, ma‘lumotlar tahlili, raqamli xizmatlar, soliq to‘lovchi segmentatsiyasi va huquqiy aniqlik tamoyillari ustuvor bo‘lishi lozim.

O‘zbekiston sharoitida soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirishning eng muhim yo‘nalishlari sifatida elektron xizmatlar sifatini oshirish, tadbirkorlik subyektlari uchun soliq majburiyatlarini soddalashtirish, riskka asoslangan tekshiruv tizimini shaffoflashtirish, kichik biznes uchun tushunarli maslahat va qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish, elektron hisob-faktura va ma’lumotlar almashinuvi tizimlaridan adolatli foydalanish, soliq nizolarini tez va xolis hal qilish tartiblarini rivojlantirishni ko‘rsatish mumkin.

Umuman olganda, soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirish tadbirkorlik muhitini yaxshilashning bevosita institutsional vositasidir. Samarali soliq ma’muriyatchiligi davlatga barqaror tushumlar beradi, tadbirkorga esa huquqiy aniqlik, kamroq ma’muriy yuk va raqobatbardosh biznes yuritish imkoniyatini yaratadi. Shu bois soliq ma’muriyatchiligi islohotlari har doim tadbirkorlik subyektlarining real ehtiyojlari, raqamli infratuzilma imkoniyatlari va adolatli nazorat tamoyillari bilan uyg‘un holda olib borilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Aslett, J., González, G., Hamilton, S., & Pecho, M. (2024). Tax Administration: Essential Analytics for Compliance Risk Management. International Monetary Fund.
2. Begiashvili, R. (2020). Improving tax administration important elements. *Globalization and Business*, 9, 104-110.
3. Corbacho, A., Cibils, V., & Lora, E. (2013). Making the Most of Tax Administration. In *More than Revenue: Taxation as a Development Tool*. Palgrave Macmillan.
4. Dabla-Norris, E., Misch, F., Cleary, D., & Khwaja, M. (2017). Tax Administration and Firm Performance: New Data and Evidence for Emerging Market and Developing Economies. IMF Working Paper.
5. International Monetary Fund. (2015). *Current Challenges in Revenue Mobilization: Improving Tax Compliance*. Washington, DC: IMF.
6. OECD. (2022). *Tax Administration 2022: Comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies*. Paris: OECD Publishing.
7. OECD. (2024). *Tax Administration 2024: Comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies*. Paris: OECD Publishing.
8. OECD. (2025). *Tax Administration 2025: Comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies*. Paris: OECD Publishing.
9. Torgler, B. (2007). *Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
10. World Bank. (2021). *Tax Administration Reform Project in Uzbekistan (P173001)*. Washington, DC: World Bank.

Copyright: ©2025 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

